

Ġabra tal-gurisprudenza

SENTENZA TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (It-Tielet Awla)

1 ta' Ottubru 2020 *

“Rinviju għal deċiżjoni preliminari – Sigurtà tal-prodotti tal-ikel – Ikel ġdid u ingredjenti tal-ikel godda – Regolament (KE) Nru 258/97 – Artikolu 1(2)(e) – Kunċett ta' 'ingredjenti tal-ikel iżolati mill-annimali' – Tqegħid fis-suq – Insetti sħaħ intizi għall-konsum mill-bniedem”

Fil-Kawża C-526/19,

li għandha bħala suġġett talba għal deċiżjoni preliminari skont l-Artikolu 267 TFUE, imressqa mill-Conseil d'État (il-Kunsill tal-Istat, Franza), permezz ta' deċiżjoni tat-28 ta' Ġunju 2019, li waslet fil-Qorti tal-Ġustizzja fid-9 ta' Lulju 2019, fil-proċedura

Entoma SAS

vs

Ministre de l'Économie et des Finances,

Ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation,

IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (It-Tielet Awla),

komposta minn A. Prechal, President tal-Awla, L. S. Rossi, J. Malenovský (Relatur), F. Biltgen u N. Wahl, Imħallfin,

Avukat Ġenerali: M. Bobek,

Reġistratur: A. Calot Escobar,

wara li rat il-proċedura bil-miktub,

wara li kkunsidrat l-osservazzjonijiet ippreżentati:

- għal Entoma SAS, minn F. Molinié, avocat,
- għall-Gvern Franciż, minn A.-L. Desjonquères u C. Mosser, bħala aġenti,
- għall-Gvern Taljan, minn G. Palmieri, bħala aġent, assistita minn M. Russo u G. Damiani, avvocati dello Stato,
- għall-Kummissjoni Ewropea, minn C. Hödlmayr u C. Valero, bħala aġenti,

wara li semgħet il-konkluzjonijiet tal-Avukat Ġenerali, ippreżentati fis-seduta tad-9 ta' Lulju 2020,

* Lingwa tal-kawża: il-Franciż.

tagħti l-preżenti

Sentenza

- 1 It-talba għal deċiżjoni preliminari tirrigwarda l-interpretazzjoni tal-Artikolu 1(2)(e) tar-Regolament (KE) Nru 258/97 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-27 ta' Jannar 1997 dwar l-ikel il-ġdid u l-ingredjenti godda tal-ikel (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 13, Vol. 18, p. 244, rettifika fil-ĠU 2012, L 68, p. 42), kif emendat bir-Regolament (KE) Nru 596/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-18 ta' Ġunju 2009 (ĠU 2009, L 188, p. 14) (iktar 'il quddiem ir-“Regolament Nru 258/97”).
- 2 Din it-talba tressqet fil-kuntest ta' tilwima bejn Entoma SAS, minn naħa, u l-ministre de l'Économie et des Finances (il-Ministru għall-Ekonomija u għall-Finanzi) u l-ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation (il-Ministru għall-Agrikoltura u l-Ikel), min-naħa l-oħra, dwar ordni tal-prefett li tordna, minn naħa, is-sospensjoni tat-tqegħid fis-suq minn Entoma ta' insetti sħaħ intiżi għall-konsum mill-bniedem u, min-naħa l-oħra, l-irtirar ta' dawn l-insetti mis-suq sakemm tinkiseb awtorizzazzjoni ta' tqegħid fis-suq, mahruġa wara evalwazzjoni li turi li dawn ma jipprezentawx perikolu għas-saħħa tal-konsumatur.

Il-kuntest ġuridiku

Id-dritt tal-Unjoni

Ir-Regolament Nru 258/97

- 3 Il-premessi 1 u 2 tar-Regolament Nru 258/97 kienu jistipulaw:
 - “(1) [...] id-differenzi bejn il-liġijiet nazzjonali li għandhom x'jaqsmu ma' l-ikel il-ġdid jew l-ingredjenti godda tal-ikel jistgħu jfixklu l-moviment hieles ta' l-oġġetti ta' l-ikel [u] joħolqu l-kondizzjonijiet għall-kompetizzjoni ingusta, u b'hekk jaffettwaw direttament il-funzjonament tas-suq intern;
 - (2) [...] sabiex tiġi protetta s-saħħa pubblika, huwa meħtieġ li jiġi żgurat illi l-ikel il-ġdid u l-ingredjenti godda tal-ikel ikunu soġġetti għal valutazzjoni waħda dwar is-sigurtà permezz ta' proċedura [tal-Unjoni] qabel ma jitqiegħdu fis-suq [fl-Unjoni Ewropea] [...]”
- 4 L-Artikolu 1 ta' dan ir-regolament kien jipprovdi:
 - “1. Dan ir-Regolament jirrigwarda t-tqegħid fis-suq [fl-Unjoni] ta' ikel ġdid jew l-ingredjenti godda tal-ikel.
 2. Dan ir-Regolament għandu japplika għat-tqegħid fis-suq [fl-Unjoni] ta' ikel jew ingredjenti ta' l-ikel li s'issa ma ġewx użati għall-konsum mill-bniedem fi grad sinifikanti ġewwa [l-Unjoni] u li jaqgħu taħt il-kategoriji li ġejjin:
 - (ċ) l-ikel u l-ingredjenti ta' l-ikel bi struttura primarja molekulari ġdida jew modifikata intenzjonalment;
 - (d) l-ikel u l-ingredjenti ta' l-ikel li jikkonsistu fi, jew iżolati mill-mikro-organizmi, il-fungi jew l-alka;

- (e) l-ikel u l-ingredjenti ta' l-ikel li jikkonsistu fi, jew iżolati minn pjanti u ingredjenti ta' l-ikel iżolati mill-bhejjem [annimali], għajr l-ikel u l-ingredjenti ta' l-ikel miksuba mill-propagazzjoni jew il-prattiki tat-tgħammir tradizzjonali u li għandhom storja ta' użu ta' ikel fis-sigurtà;
- (f) l-ikel u l-ingredjenti ta' l-ikel li lilhom gie applikat proċess tal-produzzjoni mhux użat korrentement fejn dan il-proċess joħloq bidliet sinifikanti fil-kompożizzjoni jew l-istruttura ta' l-ikel jew l-ingredjenti ta' l-ikel li jaffettwaw il-valur nutrizzjonali, il-metaboliżmu jew il-livell tas-sustanzi mhux mixtieqa.

3. Fejn ikun meħtieġ, jista' jiġi stabbilit skond il-proċedura stabbilita l-Artikolu 13(2) jekk tip ta' ikel jew ta' ingredjent ta' l-ikel jaqax jew le skond fil-kamp ta' applikazzjoni tal-paragrafu 2 ta' dan l-Artikolu.”

5 L-Artikolu 3(1) tal-imsemmi regolament kien jipprevedi:

“L-ikel u l-ingredjenti ta' l-ikel li jidhlu fil-kamp ta' applikazzjoni ta' dan ir-Regolament ma għandhomx:

- ikunu ta' perikolu għall-konsumatur,
- [...]”

6 Skont l-Artikolu 12 tal-istess regolament:

“1. Fejn Stat Membru, bħala riżultat ta' tagħrif ġdid jew ta' stima mill-ġdid tat-tagħrif li diġà jeżisti, ikollu raġunijiet iddettaljati sabiex iqis illi l-użu ta' ikel jew ta' ingredjent ta' l-ikel li jikkonformaw ma' dan ir-Regolament jipperikola s-saħħa tal-bniedem jew l-ambjent, dak l-Istat Membru jista' jew jirrestringi temporanjament jew jissospendi l-kummerċ fl-ikel jew l-ingredjent ta' l-ikel fil-kwistjoni u l-użu tagħhom fit-territorju tiegħu. Għandu jgħarraf minnufih lill-Istati Membri l-oħra u lill-Kummissjoni [Ewropea] u jagħti r-raġunijiet għad-deċiżjoni tiegħu.

2. Il-Kummissjoni għandha teżamina r-raġunijiet referiti fil-paragrafu 1 mill-aktar fis possibli fil-Kumitat Permanenti tal-Ogġetti tal-Ikel; għandha tiegħu l-miżuri xierqa intenzjonati biex jikkonfermaw, jemendaw jew iħassru l-miżura nazzjonali skont il-proċedura regolatorja stabbilita fl-Artikolu 13(2). L-Istat Membru li jkun ha d-deċiżjoni riferita fil-paragrafu 1 jista' jzommha sakemm il-miżuri jkunu daħlu fis-seħħ.”

Ir-Regolament (UE) 2015/2283

7 Ir-Regolament Nru 258/97 gie mħassar u ssostitwit, mill-1 ta' Jannar 2018, bir-Regolament (UE) 2015/2283 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-25 ta' Novembru 2015 (ĠU 2015, L 327, p. 1).

8 Skont il-premessi 6 u 8 tar-Regolament Nru 2015/2283:

“(6) Id-definizzjoni eżistenti ta' ikel ġdid fir-Regolament [Nru 258/97] għandha tiġi ċċarata u aġġornata b'referenza għad-definizzjoni ġenerali ta' ikel ipprovduta fir-Regolament (KE) Nru 178/2002 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill [tat-28 ta' Jannar 2002 li jstabilixxi l-prinċipji ġenerali u l-htigijiet tal-liġi dwar l-ikel, li jstabilixxi l-Awtorità Ewropea dwar is-Sigurtà fl-Ikel u jstabilixxi l-proċeduri fi kwistjonijiet ta' sigurtà ta' l-ikel (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 15, Vol. 6, p. 463, rettifiki fil-ĠU 2014, L 327, p. 9, u fil-ĠU 2016, L 227, p. 5)].

[...]

(8) Il-kamp ta' applikazzjoni ta' dan ir-Regolament għandu, fil-prinċipju, jibqa' l-istess bħall-kamp ta' applikazzjoni tar-Regolament (KE) Nru 258/97. Madankollu, abbażi ta' żviluppi xjentifiċi u teknoloġiċi li seħhew mill-1997, huwa xieraq li jiġu riveduti, iċċarati u aġġornati l-kategoriji tal-ikel li jikkostitwixxu ikel ġdid. Dawk il-kategoriji għandhom ikopru l-insetti shaħ u l-partijiet tagħhom. [...]"

9 L-Artikolu 1 ta' dan ir-regolament, intitolat "Suġġett u għan", jipprovdi:

"1. Dan ir-Regolament jistabbilixxi r-regoli għat-tqegħid ta' prodotti ġodda fis-suq fl-Unjoni.

2. L-għan ta' dan ir-Regolament hu li jiġi żgurat il-funzjonament effettiv tas-suq intern filwaqt li jiġi pprovdut livell għoli ta' protezzjoni tas-saħħa tal-bniedem u l-interessi tal-konsumaturi."

10 L-Artikolu 2 tal-imsemmi regolament, intitolat "Kamp ta' applikazzjoni", jipprevedi:

"1. Dan ir-Regolament japplika għat-tqegħid ta' ikel ġdid fis-suq fl-Unjoni.

[...]"

11 L-Artikolu 3 tal-istess regolament, intitolat "Definizzjonijiet", jipprovdi, fil-paragrafu 2 tiegħu:

"Għandhom japplikaw [...] id-definizzjonijiet li ġejjin:

a) 'ikel ġdid' tfisser kwalunkwe ikel, li ma ntużax għall-konsum mill-bniedem fi grad sinifikanti fl-Unjoni qabel il-15 ta' Mejju 1997, irrISPettivament mid-dati ta' adeżjoni tal-Istati Membri għall-Unjoni u li jaqa' mill-inqas taħt waħda mill-kategoriji li ġejjin:

[...]

(v) ikel li jikkonsisti minn, annimali jew mill-partijiet tagħhom, jew iżolat minnhom jew prodott minnhom, h̄lief għal annimali miksuba bi prattiki tat-trobbija li kienu jintużaw għall-produzzjoni tal-ikel fl-Unjoni qabel il-15 ta' Mejju 1997, u l-ikel minn tali annimali ikollu storja ta' użu sigur tal-ikel fl-Unjoni;

[...]"

12 L-Artikolu 35 tar-Regolament 2015/2283, intitolat "Mizuri tranzitorji", jipprevedi, fil-paragrafu 2 tiegħu:

"Ikel li ma jaqax fil-kamp ta' applikazzjoni tar-Regolament [Nru 258/97], li jitqiegħdu fis-suq skont il-liġi sal-1 ta' Jannar 2018 u li jaqa' fil-kamp ta' applikazzjoni ta' dan ir-Regolament jista' jibqa' jitqiegħed fis-suq sakemm tittiehed deċiżjoni skont l-Artikoli 10 sa 12 jew l-Artikoli 14 sa 19 ta' dan ir-Regolament wara li applikazzjoni għall-awtorizzazzjoni ta' ikel ġdid jew notifika ta' ikel tradizzjonali minn pajjiż terz tiġi sottomessa sad-data speċifikata fir-regoli ta' implimentazzjoni adottati skont l-Artikolu 13 jew 20 ta' dan ir-Regolament rISPettivament, iżda mhux aktar tard mit-2 ta' Jannar 2020".

Id-dritt Franciż

- 13 L-Artikolu L. 218-5-4 tal-code de la consommation (il-Kodiċi dwar il-Konsum), fil-verżjoni tiegħu fis-sehħ fis-27 ta' Jannar 2016, kien jipprovdi:

“Jekk jiġi stabbilit li prodott tqiegħed fis-suq mingħajr ma kien is-sugġett tal-awtorizzazzjoni, tar-registrazzjoni jew tad-dikjarazzjoni meħtieġa mil-leġiżlazzjoni applikabbli għal dan il-prodott, il-Kummissarju jew, f'Parigi, il-Kummissarju tal-Pulizija jista' jordna s-sospensjoni tat-tqegħid fis-suq tiegħu u tal-irtirar tiegħu sakemm ikun konformi mal-leġiżlazzjoni fis-sehħ.”

Il-kawża prinċipali u d-domanda preliminari

- 14 Meta sehħew il-fatti fil-kawża prinċipali, Entoma kienet tikkummerċjalizza prodotti li jikkonsistu f'dud tad-dqiq, ġurati u grilli ppreparati u intiżi għall-konsum mill-bniedem fil-forma ta' insetti shaħ.
- 15 Permezz ta' ordni tas-27 ta' Jannar 2016, il-Kummissarju tal-Pulizija ta' Parigi ssospenda t-tqegħid fis-suq tal-insetti shaħ ikkummerċjalizzati minn Entoma, għar-raġuni, b'mod partikolari, li din tal-aħħar ma kellhiex l-awtorizzazzjoni ta' tqegħid fis-suq prevista mir-Regolament Nru 258/97, u ordna l-irtirar ta' dawn l-insetti mis-suq sal-ghoti ta' tali awtorizzazzjoni, mahruġa wara evalwazzjoni intiża li turi li dawn il-prodotti ma kienu jipprezentaw ebda perikolu għall-konsumatur.
- 16 Entoma pprezentat rikors intiż għall-annullament ta' din l-ordni quddiem it-tribunal administratif de Paris (il-Qorti Amministrattiva ta' Parigi, Franza). Permezz ta' sentenza tad-9 ta' Novembru 2017, din tal-aħħar ċaħdet dan ir-rikors.
- 17 Permezz ta' sentenza tat-22 ta' Marzu 2018, il-cour administrative d'appel de Paris (il-Qorti Amministrattiva tal-Appell ta' Parigi, Franza) ċaħdet l-appell ipprezentat minn Entoma, billi ddeċidiet li l-imsemmija ordni kienet ittieħdet legalment abbażi tal-Artikolu L. 218-5-4 tal-Kodiċi dwar il-Konsum.
- 18 Entoma għalhekk appellat fil-kassazzjoni minn din is-sentenza quddiem il-qorti tar-rinviju, il-Conseil d'État (il-Kunsill tal-Istat, Franza). Insostenn tal-appell tagħha, hija argumentat b'mod partikolari li l-cour administrative d'appel de Paris (il-Qorti Amministrattiva tal-Appell ta' Parigi) kienet wettqet żball ta' liġi meta ddeċidiet li l-prodotti li hija kienet tikkummerċjalizza kienu suġġetti għar-Regolament Nru 258/97, filwaqt li, peress li jikkonsistu f'insetti shaħ intiżi li jiġu kkonsmati bħala tali, dawn kienu esklużi mill-kamp ta' applikazzjoni ta' dan ir-regolament. B'mod iktar preċiż, hija tikkritika lill-cour administrative d'appel de Paris (il-Qorti Amministrattiva tal-Appell ta' Parigi) li adottat interpretazzjoni żbaljata tal-Artikolu 1(2)(e) tal-imsemmi regolament, sa fejn din id-dispożizzjoni kienet tkopri espressament biss “ingredjenti ta' l-ikel iżolati mill-bhejjem [annimali]” u mhux l-annimali shaħ. F'dan ir-rigward, Entoma targumenta, billi tibbaża ruħha fuq il-premessa 8 tar-Regolament 2015/2283, li l-inkluzjoni tal-insetti shaħ fil-kategorija ta' “ikel ġdid”, li tirriżulta mill-Artikolu 3(2)(a)(v) tar-Regolament 2015/2283, ma tippreċiżax id-definizzjoni preċedenti li kienet limitata għall-partijiet biss ta' annimali, iżda temenda l-portata tagħha biż-żieda tad-definizzjoni preċedenti. Hija tiddeduci minn dan li l-prodotti tal-ikel li hija kienet tikkummerċjalizza kienu tqiegħdu fis-suq legalment qabel l-1 ta' Jannar 2018 u li, għalhekk, huma kienu jgawdu mill-miżuri tranżitorji previsti fl-Artikolu 35(2) tar-Regolament 2015/2283 li kienu jippermettu li jinżammu fis-suq bil-kundizzjoni li jkunu s-sugġett, qabel it-2 ta' Jannar 2020, ta' talba għal awtorizzazzjoni bħala “ikel ġdid” jew ta' notifika bħala ikel tradizzjonali suġġett għall-iskema ddefinita minn dan ir-regolament.
- 19 Il-Ministru għall-Ekonomija u għall-Finanzi jargumenta li ma kien hemm ebda raġuni sanitarja li teskludi t-tqegħid fis-suq ta' insetti shaħ mill-kamp ta' applikazzjoni tar-Regolament Nru 258/97, peress li l-konsum ta' insetti shaħ jipprezenta l-istess riskji għas-saħha tal-konsumatur bħal dak ta' ingredjenti iżolati tal-ikel minn annimali.

- 20 Il-Conseil d'État (il-Kunsill tal-Istat) qies li, fid-dawl tal-possibbiltajiet ta' interpretazzjoni differenti tal-kliem tar-Regolament Nru 258/97, il-kwistjoni dwar jekk l-Artikolu 1(2)(e) ta' dan ir-regolament għandux jiġi interpretat bħala li jinkludi fil-kamp ta' applikazzjoni tiegħu ikel ikkostitwit minn annimali shaħ intiżi li jiġu kkonsmati bħala tali jqajjem diffikultà serja ta' interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni.
- 21 Kien f'dawn iċ-ċirkustanzi li l-Conseil d'État (il-Kunsill tal-Istat) iddeċieda li jissospendi l-proċeduri quddiemu u jaġhmel lill-Qorti tal-Ġustizzja d-domanda preliminari segwenti:

“L-Artikolu 1(2)(e) tar-Regolament [Nru 258/97] għandu jiġi interpretat fis-sens li fil-kamp ta' applikazzjoni tiegħu jinkludi ikel magħmul minn annimali shaħ intiż sabiex jiġi kkonsmat bħala tali jew dan japplika biss għal ingredjenti tal-ikel iżolati minn insetti?”

Fuq id-domanda preliminari

- 22 Permezz tad-domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk l-Artikolu 1(2)(e) tar-Regolament Nru 258/97 għandux jiġi interpretat fis-sens li insetti shaħ intiżi għall-konsum mill-bniedem jikkostitwixxu “ingredjenti ta' l-ikel iżolati mill-bhejjem [annimali]”, fis-sens ta' din id-dispożizzjoni, u li, għaldaqstant, huma jaqgħu fil-kamp ta' applikazzjoni ta' dan ir-regolament.
- 23 Għandu jiġi rrilevat, preliminarjament, li din id-domanda hija rilevanti biss fir-rigward tal-applikazzjoni tar-Regolament Nru 258/97, li kien applikabbli *ratione temporis* għat-tilwima fil-kawża prinċipali. Fil-fatt, ir-Regolament 2015/2283, li ħassar u ssostitwixxa r-Regolament Nru 258/97 mill-1 ta' Jannar 2018, jipprevedi espressament li l-annimali shaħ, inklużi l-insetti shaħ, jaqgħu fil-kamp ta' applikazzjoni tiegħu (premessa 8 u Artikolu 3(2)(a)(v) tar-Regolament 2015/2283).
- 24 Sabiex tingħata risposta għad-domanda tal-qorti tar-rinviju, għandu jittfakkar, preliminarjament, li, konformement mal-Artikolu 1(1) tiegħu, ir-Regolament Nru 258/97 għandu bħala għan it-tqegħid fis-suq ta' ikel ġdid u ta' ingredjenti tal-ikel ġodda (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tad-9 ta' Novembru 2016, Davitas, C-448/14, EU:C:2016:839, punt 17 u l-ġurisprudenza ċċitata).
- 25 L-Artikolu 1(2) tar-Regolament Nru 258/97 huwa intiż li jistabbilixxi l-limiti tal-kamp ta' applikazzjoni tiegħu, b'mod partikolari billi jiddefinixxi xi jfissru “ikel ġdid u ingredjenti tal-ikel ġodda”. Mill-formulazzjoni stess ta' din id-dispożizzjoni jsegwi li, sabiex jiġu kklassifikati bħala “ġodda” fis-sens ta' dan ir-regolament, l-ikel jew l-ingredjenti tal-ikel għandhom jissodisfaw żewġ kundizzjonijiet kumulattivi. Minn naha, huwa mehtieg li l-konsum mill-bniedem ta' dan l-ikel jew ingredjenti tal-ikel ma kienx “fi grad sinifikanti” fl-Unjoni qabel il-15 ta' Mejju 1997, id-data tad-dhul fis-seħh tal-imsemmi regolament u, min-naha l-oħra, dawn għandhom jaqgħu f'waħda mill-kategoriji msemmija espressament fl-Artikolu 1(2)(ċ) sa (f) tal-istess regolament (sentenza tad-9 ta' Novembru 2016, Davitas, C-448/14, EU:C:2016:839, punti 18 sa 21 u l-ġurisprudenza ċċitata).
- 26 F'dan il-każ, għandu jiġi rrilevat li l-qorti tar-rinviju ma hijiex qiegħda tistaqsi lill-Qorti tal-Ġustizzja dwar l-ewwel kundizzjoni li jaġhmel l-Artikolu 1(2) tar-Regolament Nru 258/97 sabiex jikklassifika l-insetti shaħ intiżi għall-konsum mill-bniedem bħala “ikel ġdid u ingredjenti tal-ikel ġodda”, jiġifieri dik li l-konsum mill-bniedem ta' insetti ma kienx “fi grad sinifikanti” fl-Unjoni qabel il-15 ta' Mejju 1997.
- 27 Min-naha l-oħra, il-qorti tar-rinviju għandha xi dubbi dwar l-applikazzjoni tat-tieni kundizzjoni prevista fl-Artikolu 1(2) tar-Regolament Nru 258/97. B'mod iktar konkret, hija tixtieq tkun taf jekk jistax jitqies li din il-kundizzjoni hija ssodisfatta mill-fatt li l-insetti shaħ jistgħu jiġu kklassifikati bħala “ikel ġdid u ingredjenti tal-ikel ġodda” sa fejn dawn jistgħu jaqgħu taht waħda mill-kategoriji ddefiniti

fil-Artikolu 1(2)(ċ) sa (f) tal-imsemmi regolament, u b'mod iktar partikolari taht dik imsemmija fil-punt (e) ta' din id-dispożizzjoni tal-ahhar, li tagħmel riferiment għal “ingredjenti ta' l-ikel iżolati mill-bhejjem [annimali]”.

- 28 F'dan ir-rigward, hemm lok, qabelxejn, li jiġi rrilevat li l-kliem “ingredjenti ta' l-ikel iżolati mill-bhejjem [annimali]” ma huwiex iddefinit mir-Regolament Nru 258/97.
- 29 Bħalma jsegwi minn ġurisprudenza stabbilita, id-determinazzjoni tat-tifsira u tal-portata tat-termini li fir-rigward tagħhom id-drift tal-Unjoni ma jipprovdi ebda definizzjoni għandha ssir konformement mas-sens normali tagħhom fil-lingwa kurrenti, filwaqt li jittiehdu inkunsiderazzjoni l-kuntest li fih jintużaw u l-għanijiet segwiti mil-leġislażzjoni li jagħmlu parti minnha (sentenzi tad-9 ta' Novembru 2016, Davitas, C-448/14, EU:C:2016:839, punt 26, u tas-26 ta' Ottubru 2017, The English Bridge Union, C-90/16, EU:C:2017:814, punt 18).
- 30 Fl-ewwel lok, fir-rigward tas-sens normali tal-espressjoni “ingredjenti ta' l-ikel iżolati mill-bhejjem [annimali]” fil-lingwa kurrenti, għandu jiġi rrilevat li, filwaqt li ma huwiex ikkontestat li l-kelma “bhejjem [annimali]” għandha tinftehem fis-sens li tinkludi l-insetti, l-użu tal-kliem “ingredjenti ta' l-ikel”, assoċjati mal-espressjoni “iżolati mill-bhejjem [annimali]”, iwassal sabiex jitqies li s-sens normali li għandu jingħata lil din l-espressjoni fil-lingwa kurrenti huwa li huma biss l-ingredjenti tal-ikel komposti minn partijiet tal-annimali, bl-esklużjoni tal-annimali (u għaldaqstant tal-insetti) shaħ, li kienu koperti mill-Artikolu 1(2)(e) tar-Regolament Nru 258/97.
- 31 Fil-fatt, minn naħa, fir-rigward tal-kliem “ingredjenti ta' l-ikel”, għandu jiġi rrilevat li r-Regolament Nru 258/97 ma jiddefinixxi il-kelma “ingredjent”. Madankollu, din il-kelma, irrispettivament mil-lingwa uffiċjali użata, tagħmel riferiment, b'mod ġenerali, għal element li jagħmel parti minn prodott finali kompost ikbar, essenzjalment, “prodotti tal-ikel” (jew “ikel”). Konsegwentement, bħala prinċipju, ingredjent ma huwiex prodott intiz li jiġi kkonsmat fih innifsu, iżda pjuttost sustanza jew prodott li għandu jiġi miżjud ma' sustanzi oħrajn sabiex jikkostitwixxi ikel.
- 32 Għaldaqstant, bħalma rrileva l-Avukat Ġenerali fil-punt 36 tal-konklużjonijiet tiegħu, ma jidhirx li l-annimali shaħ jistgħu jiġu kklassifikati bħala “ingredjent”, peress li dawn jikkostitwixxu “prodotti tal-ikel” u mhux “ingredjent tal-ikel”. Din l-interpretazzjoni hija kkorroborata implicitament, iżda neċessarjament, mill-formulazzjoni tal-Artikolu 1(2)(e) tar-Regolament Nru 258/97, li jagħmel distinzjoni ċara bejn il-“prodotti tal-ikel” (jew “ikel”) u l-“ingredjenti ta' l-ikel”, filwaqt li juża biss il-kliem “ingredjenti ta' l-ikel” meta jagħmel riferiment għall-annimali.
- 33 Barra minn hekk, din l-interpretazzjoni tikkorrispondi wkoll, essenzjalment, mad-definizzjoni tal-kelma “ingredjent” adottata f'dispożizzjonijiet leġislattivi oħrajn tal-Unjoni dwar l-ikel, bħal dik prevista fl-Artikolu 2(2)(f) tar-Regolament (UE) Nru 1169/2011 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-25 ta' Ottubru 2011 dwar l-għoti ta' informazzjoni dwar l-ikel lill-konsumaturi, li jemenda r-Regolamenti (KE) Nru 1924/2006 u (KE) Nru 1925/2006 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill u li jhassar id-Direttiva tal-Kummissjoni 87/250/KEE, id-Direttiva tal-Kunsill 90/496/KEE, id-Direttiva tal-Kummissjoni 1999/10/KE, id-Direttiva 2000/13/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, id-Direttivi tal-Kummissjoni 2002/67/KE u 2008/5/KE u r-Regolament tal-Kummissjoni (KE) Nru 608/2004 (ĠU 2011, L 304, p. 18, rettifiċi fil-ĠU 2014, L 331, p. 40, u fil-ĠU 2016, L 266, p. 7).
- 34 Min-naħa l-oħra, fir-rigward tal-espressjoni “iżolati mill-”annimali, bħalma rrileva l-Avukat Ġenerali fil-punti 37 u 38 tal-konklużjonijiet tiegħu, din tagħmel riferiment għal proċess ta' estrazzjoni mill-annimal. Għalhekk, l-ebda interpretazzjoni tagħha ma tista' twassal li tindika annimal shiħ, sakemm wiehed ma kellux johloq tawtologija, fejn l-annimali shaħ huma “iżolati minn” annimali shaħ.
- 35 Barra minn hekk, din l-espressjoni hija distinta b'mod ċar, fil-verżjonijiet lingwistiċi kollha, mill-kliem “li jikkonsistu fi”, li l-portata tagħhom hija usa', li jinsabu fl-Artikolu 1(2)(d) u (e) tar-Regolament Nru 258/97, meta l-kategoriji tal-ikel ikkonċernati jaqgħu taht “pjanti”, “mikro-organizmi”, “funġi” jew

“alka”, u li jippermettu li jiġi inkluż ikel kompost minn haġa waħda (pereżempju “pjanta” shiħa). F’dan ir-rigward, ir-Regolament 2015/2283 jinkludi l-annimali shaħ fil-kamp ta’ applikazzjoni tiegħu, meta huwa jagħmel riferiment għall-“ikel li jikkonsisti minn, annimali jew mill-partijiet tagħhom”.

- 36 Mill-kunsiderazzjonijiet preċedenti jsegwi li l-espressjoni “ingredjenti ta’ l-ikel iżolati mill-bhejjem [annimali]” għandha sens ċar u preċiż. Fil-fatt, il-formulazzjoni tal-Artikolu 1(2)(e) tar-Regolament Nru 258/97 ma tkoprix l-“annimali shaħ” u, minhabba dan il-fatt, ma tinkludix l-insetti shaħ.
- 37 Fit-tieni lok, għandu jiġi rrilevat li l-interpretazzjoni letterali ta’ din id-dispożizzjoni hija koerenti kemm mal-kuntest li tidhol fih kif ukoll mal-għanijiet imfittxija mir-Regolament Nru 258/97.
- 38 F’dan ir-rigward, għandu, qabelxejn, jiġi osservat, bħalma l-Kummissjoni tindika fl-osservazzjonijiet tagħha, li ma jidherx li, billi uża l-kelma “bhejjem [annimali]”, il-leġiżlatur tal-Unjoni kellu l-intenzjoni li jkopri speċifikament l-insetti u lanqas li kellu f’moħħu r-riskji li jġib il-konsum tagħhom. Fil-fatt, jidher li, bl-adozzjoni tar-Regolament Nru 258/97, huwa ddeċieda li jirregola biss il-prodotti li huwa antiċipa, fl-1997, it-tqegħid fis-suq tagħhom. Issa, bħalma rrileva l-Avukat Ġenerali fil-punti 45 sa 48 tal-konklużjonijiet tiegħu, l-użu ta’ insetti fl-industrija tal-ikel huwa fenomenu relattivament reċenti u, bħalma jsegwi mill-premessa 8 tar-Regolament 2015/2283, huwa preċiżament fid-dawl tal-“[i]żviluppi xjentifiċi u teknoloġiċi li seħħew mill-1997” li l-imsemmi leġiżlatur iddeċieda fl-2015, bl-adozzjoni tar-Regolament 2015/2283, li “jiġu riveduti, iċċarati u aġġornati l-kategoriji tal-ikel li jikkostitwixxu ikel ġdid” u li jinkludi esplicitament “l-insetti shaħ u l-partijiet tagħhom”.
- 39 Sussegwentement, għandu jtfakkar li, skont ġurisprudenza stabbilita, ir-Regolament Nru 258/97 isegwi għan doppju li jikkonsisti f’li jiżgura l-funzjonament tas-suq intern tal-ikel ġdid u li jipproteġi s-saħħa pubblika kontra r-riskji li dan jista’ jikkawża (sentenza tad-9 ta’ Novembru 2016, Davitas, C-448/14, EU:C:2016:839, punt 31 u l-ġurisprudenza ċċitata).
- 40 Fir-rigward tal-għan li jikkonsisti f’li jiġi żgurat livell għoli ta’ protezzjoni tas-saħħa tal-bniedem, bħalma argumentaw il-Gvern Franciż u dak Taljan fl-osservazzjonijiet tagħhom, ċertament jista’ jidher illogiku, minn perspettiva sanitarja, li wieħed ikun irid jissugġetta għal-leġiżlazzjoni l-ingredjenti tal-ikel iżolati minn insetti, filwaqt li jiġu esklużi l-insetti shaħ, sa fejn insett shiħ huwa kompost mill-partijiet kollha tiegħu u li l-insett shiħ, bħall-partijiet tiegħu, huwa maħsub li jiġi iġestit mill-konsumatur, li jista’ jkollu, għalhekk, l-istess riskji mill-perspettiva tas-saħħa pubblika.
- 41 Madankollu, tali argument, ibbażat fuq wieħed miż-żewġ għanijiet tar-Regolament Nru 258/97, ma jistax ikun biżżejjed sabiex jiġġustifika interpretazzjoni estensiva tal-kliem inekwivokabbli “iżolati mill-bhejjem [annimali]” li għandu bħala effett li l-“annimali shaħ” jiġu inklużi fil-kamp ta’ applikazzjoni ta’ dan ir-regolament.
- 42 Minn naħa, bħalma jsegwi mill-punti 30 sa 36 ta’ din is-sentenza, is-sens normali fil-lingwa kurrenti tal-kliem “iżolati mill-bhejjem [annimali]” li jinsab fl-Artikolu 1(2)(e) tar-Regolament Nru 258/97, li huwa barra minn hekk l-istess fil-verżjonijiet lingwistiċi kollha, iwassal sabiex jiġi kkonstatat li dan il-kliem ma jinkludix manifestament fil-kamp ta’ applikazzjoni ta’ din id-dispożizzjoni l-annimali shaħ. Issa, bħalma rrileva essenzjalment l-Avukat Ġenerali fil-punt 61 tal-konklużjonijiet tiegħu, il-formulazzjoni ċara ta’ din id-dispożizzjoni ma tistax bħala prinċipju tiġi kkontestata b’interpretazzjoni teleoloġika tal-imsemmija dispożizzjoni li twassal sabiex jitwessa’ l-kamp ta’ applikazzjoni ta’ dan ir-regolament, li huwa l-kompitu biss tal-leġiżlatur tal-Unjoni li jiddeċiedi.
- 43 Fil-fatt, bħalma rrileva wkoll l-Avukat Ġenerali, essenzjalment, fil-punti 72 u 73 tal-konklużjonijiet tiegħu, tali interpretazzjoni ma tistax tmur *contra legem*. Tali limitu, li mingħajr ebda dubju jissodisfa r-rekwiżit taċ-ċertezza legali u ta’ prevedibbiltà tad-dritt, ġie barra minn hekk irrikonoxxut fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja dwar il-prinċipju ta’ interpretazzjoni konformi tad-dritt nazzjonali (sentenzi tal-15 ta’ April 2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, punt 100, u tal-24 ta’ Jannar 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punt 25 kif ukoll il-ġurisprudenza ċċitata).

- 44 Min-naħa l-oħra, u fi kwalunkwe każ, interpretazzjoni li twassal li jiġu esklużi l-annimali shaħ, bħall-insetti, mill-kamp ta' applikazzjoni tar-Regolament Nru 258/97 ma tikkompromettix fiha nnifisha l-ghan ta' protezzjoni tas-saħħa tal-bniedem. Fil-fatt, bħalma jsegwi mill-kunsiderazzjonijiet preċedenti, iċ-ċirkustanza li l-insetti shaħ ma jaqgħux fil-kamp ta' applikazzjoni ta' dan ir-regolament timplika biss nuqqas ta' armonizzazzjoni fuq il-livell tal-Unjoni tal-kundizzjonijiet tat-tqegħid tagħhom fis-suq, u, għaldaqstant, li ebda notifika jew awtorizzazzjoni ma jkun meħtieġa skont l-imsemmi regolament. Issa, skont ġurisprudenza stabbilita, fin-nuqqas ta' armonizzazzjoni u sa fejn jibqa' jkun hemm incertezzi, huma l-Istati Membri li għandhom jiddeċiedu dwar il-livell ta' protezzjoni tas-saħħa u tal-ħajja tal-persuni li huma għandhom l-intenzjoni li jiżguraw u dwar il-ħtieġa ta' awtorizzazzjoni minn qabel għat-tqegħid fis-suq tal-prodotti tal-ikel, filwaqt li jiehdu inkunsiderazzjoni r-rekwiziti tal-moviment liberu tal-merkanzija fi hdan l-Unjoni (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tad-29 ta' April 2010, *Solgar Vitamin's France et*, C-446/08, EU:C:2010:233, punt 35 kif ukoll il-ġurisprudenza ċċitata). Għaldaqstant, il-fatt li l-insetti shaħ ikunu eżentati mill-evalwazzjoni ta' innokwità prevista mir-Regolament Nru 258/97 ma jeskludix il-possibbiltà għall-Istati Membri li jipprevedu fil-leġiżlazzjoni nazzjonali tagħhom li l-eventwalità ta' perikolu għas-saħħa pubblika li jista' jkollhom insetti shaħ kellha tkun is-suġġett ta' tali evalwazzjoni.
- 45 Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet preċedenti kollha, ir-risposta għad-domanda magħmula għandha tkun li l-Artikolu 1(2)(e) tar-Regolament Nru 258/97 għandu jiġi interpretat fis-sens li ikel kompost minn annimali shaħ intiżi li jiġu kkonsmati bħala tali, inkluzi insetti shaħ, ma jaqax fil-kamp ta' applikazzjoni ta' dan ir-regolament.

Fuq l-ispejjeż

- 46 Peress li l-proċedura għandha, fir-rigward tal-partijiet fil-kawża prinċipali, in-natura ta' kwistjoni mqajma quddiem il-qorti tar-rinviju, hija dik il-qorti li tiddeċiedi fuq l-ispejjeż. L-ispejjeż sostnuti għas-sottomissjoni tal-osservazzjonijiet lill-Qorti tal-Ġustizzja, barra dawk tal-imsemmija partijiet, ma jistgħux jiġihallu lura.

Għal dawn il-motivi, Il-Qorti tal-Ġustizzja (It-Tielet Awla) taqta' u tiddeċiedi:

L-Artikolu 1(2)(e) tar-Regolament (KE) Nru 258/97 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-27 ta' Jannar 1997 dwar l-ikel il-ġdid u l-ingredjenti ġodda tal-ikel, kif emendat bir-Regolament (KE) Nru 596/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-18 ta' Ġunju 2009, għandu jiġi interpretat fis-sens li ikel kompost minn annimali shaħ intiżi li jiġu kkonsmati bħala tali, inkluzi insetti shaħ, ma jaqax fil-kamp ta' applikazzjoni ta' dan ir-regolament.

Firem